

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу Анічкіна Володимира Олександровича
«Адаптація управління фінансами до умов мінливого середовища
на основі цифрової трансформації звітності»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

1. Актуальність теми дослідження

У сучасних умовах, коли Україна стикається з високим рівнем невизначеності та воєнними викликами, фінансова наука набуває нового змісту. Глобальні тенденції цифровізації, що прискорюють впровадження інноваційних технологій та інформаційних систем, створюють якісно новий простір для накопичення, обробки та аналізу даних. Цей процес перетворює фінансову звітність із ретроспективного інструменту на потужну аналітичну базу для прийняття управлінських рішень, здатну надавати своєчасну та глибоко інтегровану інформацію.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розробки теоретичних і методичних підходів до адаптації управління фінансами в умовах прискореної цифрової трансформації, ускладненої наслідками воєнної агресії. В таких умовах традиційні підходи часто виявляються недостатніми для ефективного реагування на швидкі зміни.

Важливим є питання інтеграції фінансової звітності в управлінську діяльність, адже саме її якісні характеристики є основою для прийняття обґрунтованих економічних рішень. Проте традиційні формати звітності, часто мають агрегований та ретроспективний характер. Це ускладнює оперативну оцінку фінансових ризиків і знижує ефективність реагування на зовнішні виклики. І рішення потрібно шукати у площині взаємодії цифрових технологій із механізмами управління.

При цьому впровадження інструментів цифрової трансформації, таких як бізнес-аналітика (BI-системи) та автоматизація збору даних, дозволяє перетворити звітність на дієвий інструмент управління вартістю підприємства. Теоретичне значення проведеного дослідження полягає в обґрунтуванні ролі фінансової звітності як інформаційної основи, що забезпечує стійкість суб'єктів господарювання в умовах економічної невизначеності. А розвиток таких підходів, як сценарне моделювання та фінансове прогнозування стає необхідною умовою проактивного управління ризиками, що сприяє забезпеченню фінансової безпеки на рівні підприємств і галузей.

У підсумку, адаптація управління фінансами до мінливих умов через цифрову трансформацію звітності не лише підвищує ефективність фінансового менеджменту, а й закладає основи для нової фінансової архітектури, здатної забезпечити сталий розвиток українських підприємств. Такий стан речей і викладене вище підтверджують

те, що обрана тема дослідження є актуальною, науково обґрунтованою та має важливе наукове та прикладне значення.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження Анічкіна Володимира Олександровича відповідає напрямкам наукової роботи, що здійснюється в рамках науково-дослідної діяльності Державного біотехнологічного університету та кафедри фінансів, банківської справи та страхування. Робота органічно інтегрована у виконання низки фундаментальних та прикладних наукових тем, що забезпечило комплексний характер дослідження та практичну верифікацію авторських положень.

Зокрема, у межах науково-дослідної теми «Теоретичні та методологічні засади фінансово-кредитного забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора» (державна реєстрація №0121U109406) автором було доопрацьовано підходи до формування умов інноваційного розвитку аграрного сектора в частині управління фінансами. Участь у виконанні теми «Фінансова архітектура і архітектоніка в умовах інноватизації та диджиталізації бізнес-процесів» (державна реєстрація №0123U100366) дозволила доповнити методичні положення щодо особливостей обліку та фінансової звітності в контексті інноваційного розвитку суб'єктів підприємництва.

У рамках теми «Вплив розвитку цифрових валют та інноваційних фінансових технологій на децентралізовані фінансові системи» (державна реєстрація №0124U000881) автор провів аналіз сучасних трендів цифрових фінансів, результати якого стали підґрунтям для формування пропозицій щодо цифрової трансформації звітності. Крім того, до наукового доробку увійшли результати досліджень за темою «Стратегії диджиталізації бізнес-процесів та фінансових технологій» (державна реєстрація №0124U001076), які сприяли глибшому розумінню механізмів адаптації фінансових інструментів до вимог цифрового середовища.

Сукупність цих досліджень відображає цілісність наукового пошуку здобувача, відповідає напрямам діяльності кафедри та підтверджує актуальність обраної тематики.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій дисертаційного дослідження Анічкіна В.О. забезпечується використанням методології, яка поєднує фундаментальні засади фінансової науки із інструментами сучасного аналітичного дослідження. Автором застосовано системний підхід, який дозволив виявити внутрішні логічні зв'язки між процесами формування фінансової звітності та їх впливом на результативність управлінських рішень в умовах невизначеності. Достовірність результатів підтверджується послідовною реалізацією етапів наукового пошуку: теоретичним узагальненням, діагностикою поточного стану та розробкою прикладних механізмів адаптації.

Методологічний апарат дослідження базується на поєднанні загальнонаукових методів (аналізу та синтезу, індукції та дедукції, абстрагування) зі спеціальними інструментами фінансових досліджень, такими як математичне моделювання, сценарне прогнозування та ін. Використання цих методів у їх взаємозв'язку дозволило забезпечити достовірність отриманих результатів та їх відповідність сучасним реаліям.

Положення дисертації засновуються на ретельному опрацюванні сучасних наукових розробок, нормативно-правових актів та матеріалів звітності підприємств, що посилює позицію автора. Проведене дослідження щодо впливу цифрових технологій на якість фінансової звітності свідчить про глибоке володіння методологією наукового пізнання. Висновки щодо необхідності розширення аналітичних можливостей звітності через використання сучасних ІТ-інструментів логічно випливають із аналітичного матеріалу. Викладене вище дає підстави стверджувати, що отримані здобувачем наукові положення, висновки та результати є достовірними та належним чином обгрунтованими.

4. Наукова новизна отриманих результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження Анічкіна В.О. полягає у вирішенні науково-прикладного завдання щодо адаптації управління фінансами до умов мінливого середовища через цифрову трансформацію звітності.

Здобувачем, зокрема, вперше розроблено та обгрунтовано концепцію інформаційного розриву між фінансовою звітністю та управлінськими рішеннями. Вона, на відміну від попередніх досліджень, інтегрує взаємозв'язок між системними недоліками традиційних форматів звітності та їхнім негативним впливом на прогностичний потенціал управлінських рішень в умовах невизначеності. Ця концепція формує методологічне підґрунтя для ідентифікації та усунення інформаційних дисбалансів у фінансовому менеджменті.

Також автором удосконалено:

- методичні засади формування фінансової звітності шляхом її переорієнтації з інструменту фіскально-статистичного обліку на дієву основу для прийняття управлінських рішень на базі форматів XBRL. На доповнення до існуючих підходів, це забезпечує трансформацію звітності у реальний інструмент стратегічного та оперативного управління;

- практичні заходи щодо впровадження цифрових технологій, де доведено, що усунення «інформаційних островів» та інтеграція ІТ-інфраструктури є ключовими умовами поглибленої аналітики. Це дозволяє обгрунтувати інвестиції в цифрові рішення як заходи, спрямовані на забезпечення безперервності управлінських процесів;

- підходи до інтеграції фінансової звітності в систему управлінських рішень через декомпозицію агрегованих даних з урахуванням галузевої специфіки. Це сприяє підвищенню якості інформаційного забезпечення управління фінансами та корпоративного менеджменту.

Дістали подальшого розвитку:

- теоретичні підходи до обґрунтування ролі звітності в механізмі прийняття рішень через підтвердження відповідності її компонентів критеріям надійності та актуальності. Це посилює методологічну базу і формує інструментарій для задоволення потреб користувачів у достовірній фінансовій інформації;
- методологія фінансового аналізу за рахунок доповнення моделей DuPont, EVA та DCF методами сценарного моделювання та стрес-тестування. Це спрямоване на формування цілісної картини вартості компанії з урахуванням нефінансових факторів;
- положення про трансформацію концепції фінансової звітності від фінансово-статистичного до управлінського підходу. Це дозволяє підвищити якість управління;
- методики інтеграції сценарного моделювання та бізнес-аналітики, що створюють умови для переходу до проактивного управління ризиками. Це мінімізує негативний вплив інформаційних розривів;
- організаційні заходи щодо цифровізації та інтеграції ВІ-систем як основи системи управління підприємством. Це підвищує оперативність моніторингу та стимулює розвиток цифрових компетенцій персоналу.

Зазначені результати органічно доповнюють наявне теоретико-методичне підґрунтя підвищення ефективності управління фінансами на основі впровадження цифрових технологій.

5. Структура та зміст дисертації

Дисертаційна робота Анічкіна Володимира Олександровича «Адаптація управління фінансами до умов мінливого середовища на основі цифрової трансформації звітності» за своєю структурою, змістом та обсягом відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії (зокрема, вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації»). Робота має логічну та послідовну побудову, що забезпечує повноту розкриття обраної теми та повноту вирішення поставлених завдань.

Основний текст дисертації складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи становить 197 сторінок, що є достатнім для ґрунтовного викладення результатів теоретичних та прикладних досліджень. Матеріал структуровано у 11 таблицях та 12 рисунках, які візуалізують авторське бачення, забезпечують системний характер аналізованих даних та посилюють аргументацію обґрунтованих положень.

Зміст роботи послідовно розкриває мету та завдання дослідження:

- у першому розділі проаналізовано теоретичні аспекти фінансової звітності як ключової інформаційної бази для прийняття управлінських рішень та визначено вимоги до її якісних характеристик, необхідних для задоволення потреб різних груп користувачів;

- другий розділ присвячено дослідженню ролі фінансових показників у процесах формування рішень та аналізу особливостей управління фінансами в умовах сучасних викликів, зумовлених економічною нестабільністю та воєнним станом в Україні;

- у третьому розділі обґрунтовано механізми адаптації управління фінансами до умов мінливого середовища через цифрову трансформацію звітності, а також надано практичні рекомендації щодо впровадження інноваційних технологій в управлінські процеси підприємств.

Дисертація характеризується цілісністю, логічною завершеністю та відповідає встановленим стандартам наукового дослідження. Використана інформаційна база включає 190 літературних джерел, що свідчить про належний рівень опрацювання наукового доробку вітчизняних та закордонних авторів. Структура роботи є логічною і дозволяє автору послідовно виконати поставлені завдання, досягти мети дослідження та підтверджує високий рівень наукової підготовки здобувача.

6. Теоретичне та практичне значення результатів дослідження

Теоретичне та практичне значення дисертаційного дослідження Анічкіна В.О. полягає в опрацюванні комплексу теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій, спрямованих на адаптацію управління фінансами до умов мінливого середовища через цифрову трансформацію звітності. Науковий доробок автора поглиблює розуміння ролі фінансової звітності як ключового елемента інформаційної архітектури підприємства, трансформуючи її із суто обліково-фіскального інструменту в ефективну основу для стратегічного та оперативного менеджменту.

Теоретичне значення роботи підтверджується обґрунтуванням концепції інформаційного розриву, опрацюванням методичних підходів до інтеграції фінансової звітності в управлінські процеси та поглибленням розуміння механізмів цифрової трансформації бізнес-процесів. Запропонований автором науковий інструментарій, зокрема методики сценарного моделювання, стрес-тестування та використання інструментів бізнес-аналітики, створює методологічну базу для переходу підприємств до проактивного управління фінансовими ризиками, і має важливе значення для фінансової науки.

Практичне значення результатів полягає в можливості безпосереднього використання розроблених рекомендацій суб'єктами господарювання для оптимізації управління своїми фінансовими ресурсами. Впровадження запропонованих заходів сприятиме підвищенню достовірності фінансової інформації, підвищенню якості управлінських рішень та забезпеченню стійкості підприємств до зовнішніх викликів. Застосування результатів дослідження підтверджено відповідними актами та довідками, що засвідчують їх прикладну цінність. Зокрема:

- методичні основи та рекомендації щодо впровадження інноваційних підходів до аналітичної роботи на фінансовому напрямку впроваджено в освітній процес Державного біотехнологічного університету;

- науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення системи управління фінансами та інтеграції звітності в управлінські процедури прийнято до практичного впровадження громадською організацією «Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України»;

- результати наукових досліджень автора щодо впровадження сучасних систем збору та аналізу фінансової інформації впроваджено у діяльність Державного дослідного господарства «Інститут рослинництва імені В. Я. Юр'єва» Національної академії аграрних наук України, що свідчить про реальну спроможність запропонованих підходів забезпечити ефективність управління на рівні підприємств.

Сукупність цих результатів підтверджує практичну спрямованість дослідження та його орієнтацію на сприяння модернізації системи фінансового менеджменту в умовах сучасних економічних викликів, його важливе теоретичне та практичне значення.

7. Повнота викладення у відкритому друці та апробація наукових положень дисертації

Наукові результати дисертаційного дослідження Анічкіна В.О. мають належну апробацію та висвітлення у науковому просторі. Це підтверджується належною кількістю та характером публікацій. Основні положення дисертації пройшли наукову верифікацію на міжнародних і всеукраїнських конференціях, а також у серії публікацій в профільних фахових виданнях.

Зокрема, результати дисертаційної роботи опубліковано у 8 наукових працях. Структура публікаційного доробку є репрезентативною та охоплює різні формати наукової комунікації. Науковий доробок включає 5 статей, опублікованих у фахових виданнях України та 3 тези доповідей, представлених на науково-практичних конференціях. Загальний обсяг публікацій становить 5,29 ум. друк. арк., при цьому особистий внесок здобувача складає 3,58 ум. друк. арк.

Таким чином, науковий доробок, опублікований у фахових виданнях та матеріалах конференцій підтверджує належний рівень дослідження. Публікації відповідають змісту дисертації та заявленим науковим результатам, характеризуються належним обсягом та достатньою повнотою їх викладення і апробації.

8. Відсутність порушень академічної доброчесності

Дисертаційне дослідження Анічкіна В.О. виконане з дотриманням етичних та правових норм, що регламентують академічну діяльність.

Результати перевірки рукопису дисертації за допомогою спеціалізованих систем виявлення текстових збігів (згідно із наданим звітом) підтвердили високий рівень оригінальності авторського тексту. Можливі технічні збіги зумовлені використанням загальноновживаної наукової термінології, стандартних формулювань та назв нормативно-правових актів, що не впливає на змістову частину дослідження. Таким чином, дисертація є самостійною, завершеною працею, що відповідає високим стандартам наукової етики та вимогам до оригінальності результатів.

9. Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи загальний рівень дисертаційної роботи Анічкіна В.О., вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та пропозиції і звернути увагу на певні дискусійні моменти:

1. У підрозділах, присвячених аналізу та використанню фінансової звітності (1.1, 2.3, 3.3), доцільно було б глибше розкрити питання протидії кіберзагрозам при впровадженні хмарних технологій та систем автоматизованого збору даних. Посилення уваги до аспектів кіберстійкості фінансової інфраструктури є критично важливим для забезпечення цілісності звітної інформації та підвищило б практичну значущість запропонованих цифрових рішень.

2. Автором запропоновано низку механізмів адаптації управління фінансами, проте в роботі недостатньо висвітлено питання зміни організаційної культури персоналу під час переходу на цифрові інструменти звітності (с. 157-171). Зокрема, формування цифрових компетенцій працівників могло б стати об'єктом детальнішого аналізу як один із ключових факторів успішності цифрової трансформації бізнес-процесів.

3. З огляду на актуальні вимоги сталого розвитку, у межах сценарного моделювання та фінансового прогнозування доцільно розглянути інтеграцію ESG-показників у структуру фінансової звітності. Врахування таких нефінансових факторів дозволило б сформувати ціліснішу картину вартості компанії, що сьогодні є ключовим критерієм для залучення інвестицій.

4. При аналізі особливостей управління фінансами в умовах воєнного стану варто було б виокремити специфіку впливу логістичних розривів на фінансові результати та звітність підприємств аграрного сектору. Деталізація цього аспекту сприяла б розробленню точніших інструментів оперативного фінансового менеджменту для підприємств, що функціонують у надскладних умовах.

5. У тексті дисертації при наведенні порівняльних даних доцільно чіткіше візуалізувати динаміку показників, зіставляючи їх із довоєнними періодами. Це забезпечило б кращу аналітичну наочність результатів та чіткіше підкреслило вплив зовнішніх шоків на фінансову архітектуру підприємств.

Проте, зазначені зауваження мають переважно дискусійний та рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки наукової якості дисертації.

10. Загальний висновок

Дисертаційна робота Анічкіна Володимира Олександровича «Адаптація управління фінансами до умов мінливого середовища на основі цифрової трансформації звітності», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», є завершеним самостійним науковим дослідженням. Робота характеризується високим рівнем наукової обґрунтованості, методологічною послідовністю та концептуальною

цілісністю, що дозволяє стверджувати про досягнення поставленої мети та успішне вирішення науково-прикладного завдання.

Автором продемонстровано глибоке розуміння сучасного стану фінансової науки, обізнаність у світових тенденціях цифрової трансформації звітності та здатність до самостійного наукового пошуку. Теоретико-методичні положення, висновки та практичні рекомендації, викладені в дисертації, мають значення для розвитку методології управління фінансами та можуть бути використані суб'єктами господарювання. Зокрема, для підвищення стійкості до зовнішніх викликів. Застосування результатів дослідження в освітньому процесі та практичній діяльності додатково підтверджує їх прикладну цінність та актуальність.

Приймаючи до уваги викладене вище, слід зазначити що дисертаційна робота Анічікіна В. О. за своєю актуальністю, науково-теоретичним рівнем, обґрунтованістю результатів, науковою новизною та практичним значенням повністю відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (у поточній редакції). А її автор, Анічкін Володимир Олександрович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Офіційний опонент:

**д-р екон. наук, професор
кафедри фінансів і обліку
Київського кооперативного інституту
бізнесу і права, професор**

Ігор ОХРІМЕНКО